

Nr 123

Av herrar **Hedblom** och **Edström**, angående fördelningen av statsanslagen till forskningsbiblioteken.

(Lika lydande med motion nr 160 i Andra kammaren)

Den vetenskapliga litteraturens enorma tillväxt ställer forskarna inför stora svårigheter. Hur de skall kunna följa utvecklingen inom sina vetenskapsområden och få kännedom om uppnådda resultat och nya frågeställningar är problem, som diskuteras världen över. Meningarna är delade, när det gäller metoderna, men man är överens om att ansvällningen av facklitteratur kräver kompletterande åtgärder inom förmedlingssektorn. En del av dessa åtgärder ankommer på forskningsbiblioteken, som ställs inför krav i fråga om såväl bokanskaffning som personal för referensverksamhet, dokumentation m. m.

Samtidigt utsätts dessa bibliotek för stora påfrestningar, när studentantalet stiger så kraftigt som nu och när även forskningsanslagen ökas i en takt, som i och för sig är glädjande men som ytterligare ökar anspråken på bibliotekens service. Denna problematik stod klar för 1955 års universitetsutredning, som med kraft underströk att bibliotekens personalorganisation måste expandera i takt med antalet vid universiteten verksamma forskare, om biblioteken skall kunna fullgöra sin viktiga serviceuppgift på ett tillfredsställande sätt.

Också studenternas behov måste beaktas i detta sammanhang. Deras studier försenas av att det inte finns kurslitteratur i tillräckligt många exemplar och av att det är svårt att få en plats vid ett forskarbord. Därtill kommer att många av specialbiblioteken på grund av personalbrist inte kan ha öppet på kvällarna. Dessa brister måste avhjälpas, om universitetsreformen skall kunna helt förverkligas.

Det kan diskuteras, om den automatik, som knäsatts som princip för personalökningen inom den akademiska undervisningen, också bör utsträckas till att gälla de vetenskapliga biblioteken. Om man ser till det totala behovet av upprustning är en hänvisning till en sådan automatik berättigad. Som framhölls i en interpellation vid höstriksdagen 1960 måste dock en mekanisk uppräknig av varje särskilt biblioteks anslag avvisas, därför att den skulle konservera nuvarande ojämnheter i fråga om resurserna. Åtskilliga av specialbiblioteken befinner sig i klart underläge i förhållande till andra jämförbara institutioner. Det är säkert riktigare att, som interpellanten framhöll, försöka fastställa vissa *normer* för bedömningen av anslagsbehovet och sedan söka anpassa de olika bibliotekens anslag

efter dessa normer. Därvid måste de särskilda förhållandena vid specialbiblioteken beaktas. Verksamhetens omfattning kan knappast bedömas på grundval av exempelvis bokbeståndets storlek, utan hänsyn måste tas till dess sammansättning. Utlåningssiffrorna säger inte allt, eftersom rådgivningen till en enda forskare vid ett specialbibliotek kan ta lika lång tid som expedieringen av ett stort antal böcker o. s. v. Den utredning som erfordras för att man skall kunna komma fram till åtminstone några sådana normer måste därför till sig knyta expertis från flera olika kategorier av bibliotek.

Antalet forskningsbibliotek är stort. Enbart till stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd hör förutom kungl. biblioteket ett trettiotal specialbibliotek. Flera av dessa sorterar under andra departement än ecklesiastikdepartementet, vilket försvårar en rättvis anslagsavvägning. Förutom den av oss förordade utredningen av engångskaraktär föreligger därför ett starkt behov av ett permanent samarbetsorgan, som bl. a. också skulle kunna tjäna som remissinstans för frågor rörande dessa bibliotek. Ett sådant organ, förslagsvis benämnt de vetenskapliga bibliotekens chefsråd, har vid flera tillfällen efterlysts i riksdagen på grundval av förslag från 1945 års universitetsberedning, och 1956 års riksdag beslöt avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet (se statsutskottets utlåtande nr 50, punkt 7). I Finland finns sedan år 1954 en delegation för de vetenskapliga biblioteken, med uppgifter likartade dem som föreslagits här. Det är hög tid att ett sådant organ upprättas. Frågan om dess sammansättning, arbetsuppgifter och befogenheter torde böra övervägas i samband med tillsättandet av den utredning, som vi förordar i denna motion. Särskilt bör beaktas, att specialbiblioteken på grund av sin olikartade karaktär bör företrädas av mer än en representant i rådet.

Vi vill understryka, att behovet av personalökning vid vissa av specialbiblioteken är så uppenbart och så trängande, att det vore ytterst olyckligt, om den nödvändigaste upprustningen försenades av att man ville avvakta resultaten av en planerad eller nyligen påbörjad utredning. Vissa förstärkningar måste komma till stånd redan nu, om inte universitetsreformen skall äventyras.

Med stöd av det ovan sagda hemställes,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning i syfte att åstadkomma en väl avvägd anslagsfördelning till forskningsbiblioteken i allmänhet och de vetenskapliga specialbiblioteken i synnerhet.

Stockholm den 24 januari 1961

Staffan Hedblom

Gunnar Edström
